

- проведення регулярних формальних зустрічей між органами внутрішнього та зовнішнього аудиту;
- погодження планів перевірки;
- створення спільних програм щодо підвищення кваліфікації кадрів та вдосконалення методології аудиту.

Висновки

Для запровадження ефективної співпраці між Рахунковою палатою та Державною фінансовою інспекцією України необхідно орієнтуватися на досвід розвинених країн Європи та запроваджувати міжнародні стандарти у сфері аудиту державних фінансів.

На даному етапі становлення єдиної системи державного фінансового контролю в Україні існують значні проблеми як у кожній ланці державного фінансового контролю, так і в координації між ними.

Вирішити існуючі проблеми необхідно перш за все створивши нормативно-правову базу, яка б закріплювала засади формування єдиної системи контролю, забезпечувала належний рівень незалежності контролюючих органів, визначала шляхи співпраці між ними.

Єдина система державного фінансового контролю в країні має відповідати природі державного фінансового контролю, бути побудована на основі уніфікованих організаційно-методологічних принципів, характеризуватися чіткою єпархічністю і цілісністю, а невід'ємним елементом такої системи має бути чітко налагоджена співпраця між її складовими. Тому в Україні необхідно провести стандартизацію системи державного фінансового контролю у відповідності до міжнародних стандартів, сформувати систему єдиних процедур контролю для зовнішнього та внутрішнього державного контролю та визначити чіткі напрями та заходи співпраці між органами контролю з метою підвищення ефективності системи в цілому.

Список використаних джерел

1. Coordination and Cooperation between SAIs and Internal Auditors in the Public Sector / INTOSAI GOV 9150/The International Standards of Supreme Audit Institutions. – 11 p.
2. Evaluation and Improvement of Internal Audit Systems and the Relationship between the Internal Audit Units and SAIs. // The final report of the 9th ASOSAI Research Project. – 2012. – P. 1–65. – Available from: http://www.asosai.org/activities/research_project_detail.jsp?idx=2513
3. Усиление аудита государственного сектора экономики путем укрепления сотрудничества между ВОФК и органами внутреннего контроля. Кун Янг // Журнал Европейской организации органов финансового контроля, 2012. – №18. – С. 89–92.
4. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» №5463–VI від 16.10.2012 [Електрон. ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>
5. Закон України «Про Рахункову палату України» №315/96–ВР від 11.07.96 [Електрон. ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/315/96-%D0%82%D1%80>
6. Звіт про результати засідання «круглого столу» за участі представників центральних підрозділів гармонізації України та країн молодої демократії – членів ЄС [Електрон. ресурс] // Державна фінансова інспекція України: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/65991>
7. Звіт про стан державного внутрішнього фінансового контролю в Україні за 2012 рік [Електрон. ресурс] // Державна фінансова інспекція України: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/93660/>
8. Звіт Рахункової палати України за 2011 рік [Електрон. ресурс] // Рахункова палата України [сайт]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/_16740480/Zvit_2011.pdf.

B.I. КРИЛЕНКО,

к.е.н., доцент, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Функціональний склад управлінських дій щодо забезпечення економічної безпеки в бюджетній сфері

У статті визначено особливості функціонального складу управлінських дій щодо забезпечення економічної безпеки в бюджетній сфері, запропонована зональна структура функцій управління економічною безпекою в бюджетній сфері по критерію очікуваного результату та функціональна структура системи управління економічною безпекою в бюджетній сфері за ознакою послідовності виконання дій.

Ключові слова: бюджетна сфера, економічна безпека в бюджетній сфері, функціональна структура, структура системи управління економічною безпекою, функції управління.

В статье определены особенности функционального состава управленческих действий относительно обеспечения экономической безопасности в бюджетной сфере, предложена зональная структура функций упра-

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

вления экономической безопасностью в бюджетной сфере согласно критерию ожидаемого результата и функциональная структура системы управления экономической безопасностью в бюджетной сфере согласно признаку последовательности выполнения действий.

Ключевые слова: бюджетная сфера, экономическая безопасность в бюджетной сфере, функциональная структура, структура системы управления экономической безопасностью, функции управления.

It was determined the peculiarities of the functional composition of administrative activities as to providing the economic security in the budget sphere, the regional structure of functions of the economic security management in the budget sphere by the criteria of the expected result and the functional structure of the system of the economic security management in the budget sphere under the characteristic of the execution sequence of activities were proposed.

Keywords: budget sphere, economic security in the budget sphere, functional structure, structure of the system of economic security management, functions of management.

Постановка проблеми. Для ефективної організації процесу управління системою забезпечення економічної безпеки в бюджетній сфері слід визначити найважливіші види управлінських дій. Традиційно вважається, що найважливішою проблемою загальної теорії управління є визначення складу управлінських функцій. Існує розбіжність думок з проблеми їх класифікації, зокрема за критеріями їх виділення. Немає єдності поглядів з приводу складу функцій, їх послідовності у процесі управління, значущості функцій у системі державного регулювання фінансових відносин. Так, дискусійний характер проблеми функціонального складу управлінських дій у загальній теорії управління обумовлює виникнення методологічного вакуума декомпозиції функцій підсистем управління, серед яких є і система управління економічної безпеки в бюджетній сфері. В ході вивчення питання функціональної композиції процесу управління економічною безпекою в бюджетній сфері ми не зустрічали робіт, присвячених аналізу цієї проблеми.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питання економічної безпеки досліджували такі вітчизняні вчені, як О.І. Барановський [1], М.М. Єрмошенко [2], В.І. Мунтіян [3] та ін. Проте функціональний склад управлінських дій щодо забезпечення економічної безпеки в бюджетній сфері в сучасній науці практично не розглядається, що й обумовило актуальність і об'єктивну необхідність подальшого розгляду зазначених проблем.

Мета статті. Дано частина дослідження має на меті визначення особливостей функціонального складу управлінських дій щодо забезпечення економічної безпеки в бюджетній сфері.

Усе це зумовило самостійний пошук критеріїв виділення функцій, їх диференціації, інтерпретації змісту і складу. Підставою стали дві ознаки функціональної диференціації: планова-

ний (очікуваний) результат діяльності системи забезпечення безпеки і послідовність виконання управлінських дій.

Виклад основного матеріалу. Функціональна композиція системи забезпечення безпеки згідно запланованого результату представлена трьома функціями:

1. **Функція «виживання»**, метою якої є «виживання» бюджетної системи в умовах кризи, недопущення подальшого розгортання кризи, її нейтралізація, досягнення керованості соціально-економічною ситуацією. Основні завдання цієї функції: діагностика кризового стану бюджетної системи за допомогою моніторингу бюджетних показників, розрахунку бюджетних індикаторів та інтегрального коефіцієнта рівня безпеки (він має бути нижче за допустимі порогові значення); виявлення чинників, що зумовили кризовий стан бюджетної системи, їх систематизація, оцінка впливу; складання програм антикризового управління з переліком конкретних заходів з нейтралізації кризи і мінімізації збитку, стратегічних і тактичних цілей бюджетного менеджменту; прогнозування стану бюджетної безпеки з метою реалізації антикризової політики; реалізація системи стабілізаторів; регулювання процесу антикризового управління за допомогою повторного моніторингу, контролю за бюджетними показниками і зіставлення індикаторів з початковими фактичними і прогнозними даними. Операція повторюється до моменту виходу з «зони виживання» в «зону стабілізації».

2. **Стабілізаційна функція (або функція «стабілізації»)**. Метою цієї функції є стабілізація стану бюджетної системи після нейтралізації кризових обставин її функціонування, прогнозування і попередження кризи. Завданнями цієї функції є: діагностика стану бюджетної системи за допомогою моніторингу бюджетних показників, розрахунку бюджетних індикаторів та інтегрального коефіцієнта рівня безпеки (він повинен бути на межі допустимих порогових значень); виявлення реальних загроз, їх систематизація оцінка ступеня впливу на зниження рівня безпеки; складання програм зміцнення економічної безпеки в бюджетній сфері за допомогою розробки заходів зі стабілізації стану бюджетної системи в контексті проблем підтримки досягнутого рівня бюджетних показників впродовж певного періоду і становлення надійної бюджетної системи; прогнозування стану економічної безпеки в бюджетній сфері з метою реалізації стабілізаційної політики; реалізація стабілізаційної програми; регулювання стабілізаційного процесу за допомогою повторного моніторингу, контролю бюджетних показників і зіставлення індикаторів з початковими фактичними і цільовими прогнозними даними.

3. **Функція «розвитку і зростання»** має на меті забезпечення стабільного розвитку бюджетної системи, вдосконалення бюджетного процесу, оперативну нейтралізацію чинників ризиків. Ця функція виконує такі завдання: діагностику стану бюджетної системи за допомогою моніторингу бюджетних показників, розрахунку бюджетних індикаторів та інтегрального коефіцієнта рівня безпеки (він повинен бути в межах допустимих значень); виявлення потенційних загроз,

їх систематизацію, оцінку ступеня впливу на порушення стабільного стану безпеки; складання програм розвитку бюджетної системи і зростання рівня економічної безпеки в бюджетній сфері за допомогою довгострокового стратегічного планування, вдосконалення системи заходів зміцнення економічної безпеки в бюджетній сфері; прогнозування стану економічної безпеки в бюджетній сфері з метою реалізації політики стратегічного розвитку і здійснення системи заходів; регулювання управлінського процесу за допомогою повторного моніторингу, контролю бюджетних показників.

Функціональна диференціація, здійснена згідно з критерієм очікуваного результату, базується на трьох станах бюджетної системи, безпеку якої потрібно забезпечити. Це стан кризи, який ми називаємо «зонаю виживання», стан стабільності названою як «зона стабілізації», і стан розвитку і зростання – «зона зростання». Зональна структура представлена на рис. 1.

Функціональну композицію системи забезпечення безпеки згідно з послідовністю виконання управлінських дій представляють шість функцій.

Функція моніторингу, виконання якої обумовлене високою динамічністю соціально–економічних процесів. Вона допомагає виконувати вимоги, що пред'являються до адміністраторів бюджетних коштів, оперативно управляти і аналізувати ситуацію, що складається у фінансово–економічній, політичній і соціальній сферах.

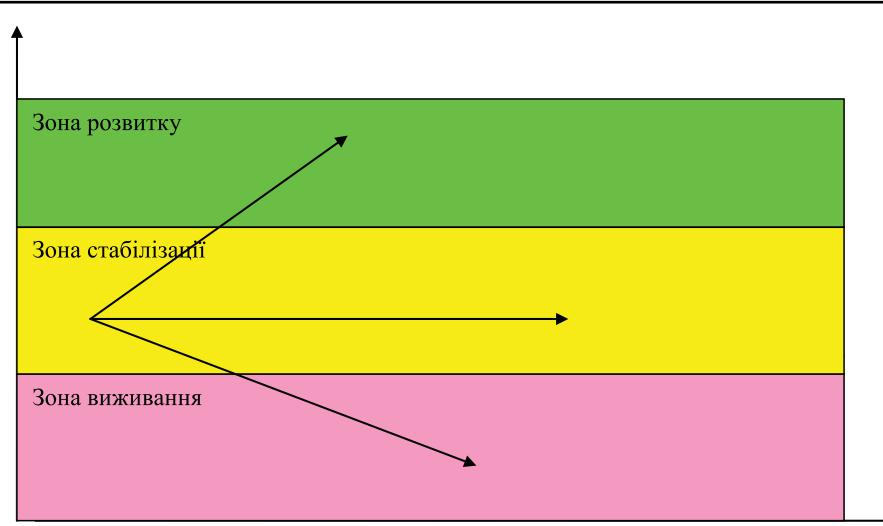
У зв'язку з цим зростає актуальність розробки системи моніторингу стану бюджетної системи, яка призначена бути додатковим інструментом з підвищення ефективності управління бюджетним процесом і бюджетною системою з погляду їх безпеки шляхом підвищення рівня аналітичної обробки інформації і ухвалення оперативних рішень у сфері управління фінансами.

Моніторинг функціонування бюджетної системи сфокусований на розрахунках окремих індикаторів і коефіцієнтів, які в результаті зводяться до інтегрального показника. Дані

моніторингу прямо відображаються на реалізації таких функцій управління економічної безпеки в бюджетній сфері, як контроль, прогноз і регулювання.

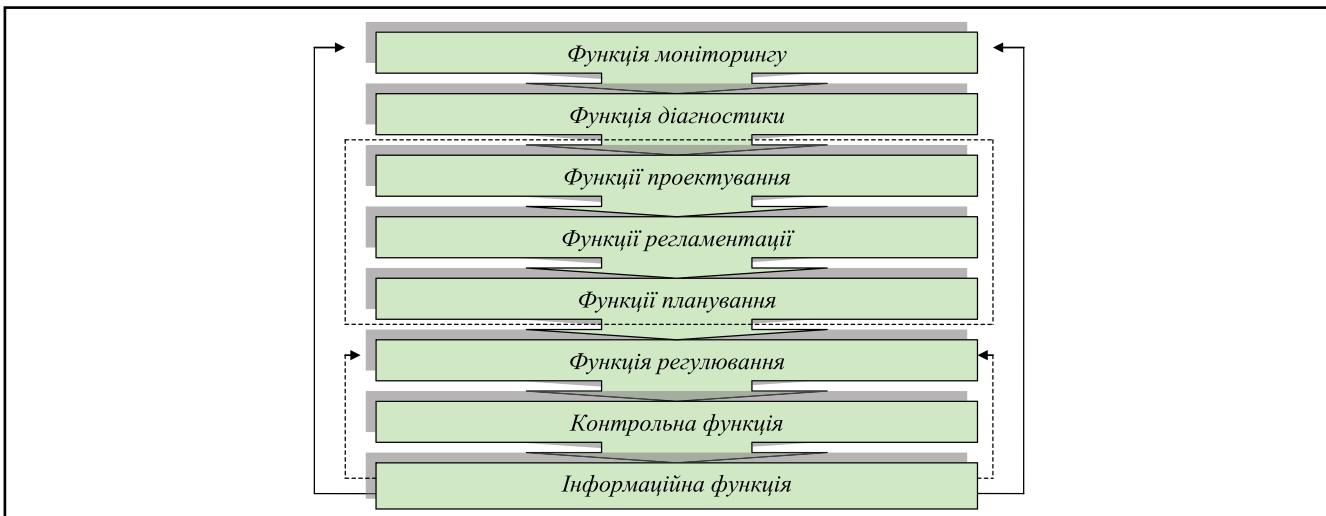
Функція діагностики, під якою розуміється процес виявлення реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього походження. Діагностика базується насамперед на аналізі тенденцій розвитку економіки, суспільства і політичних умов пов'язаних із системою управління суспільними фінансами. Другим базисом діагностичної функції є віртуальне генерування загроз шляхом зіставлення їх інтересам держави і суспільства в бюджетній сфері. Крім безпосереднього виявлення загроз діагностична функція серед своїх цілей також декларує визначення вагової оцінки впливу небезпечного чинника на можливість скорочення рівня економічної безпеки в бюджетній сфері. Кінцевим результатом реалізації діагностичної функції є систематизація загроз і ризиків з подальшою регламентацією нормативно–правового характеру.

Функції проектування, регламентації і планування, без виконання яких ефективний процес управління економічною безпекою в бюджетній сфері неможливий. Функція проектування спрямована на зміну системи забезпечення економічної безпеки в бюджетній сфері для її трансформації з існуючого стану в бажаний згідно з вибраною траекторією. Вибрана траекторія складає стратегію здійснення проекту і підлягає обов'язковій регламентації. Регламентація, свою чоргою, допускає встановлення обов'язкових законодавчих норм і методичних положень. Планування має тактичний аспект стратегічного проектування, маючи на увазі деталізовані параметри майбутнього стану бюджетної системи, розробку системи заходів і дій із зміцнення системи забезпечення безпеки в бюджетній сфері. Прогнозна функція є невід'ємною частиною функціональних процедур з ефективного управління соціально–економічними системами. Прогнозування як функція управління економічною безпекою в бюджетній сфері зводиться до визначення майбут-

Рисунок 1. Зональна структура функцій управління економічною безпекою в бюджетній сфері згідно з критерієм очікуваного результату

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Рисунок 2. Функціональна структура системи управління економічною безпекою в бюджетній сфері за ознакою послідовності виконання дій

нього її стану в двох формах: прогнозні показники бюджетної системи (бюджетні показники) і прогнозні показники системи забезпечення економічної безпеки в бюджетній сфері. До першої групи, наприклад, віднесено прогнозування податкових і інших надходжень бюджету, сукупного обсягу доходів, витрат. Друга група розраховується на основі даних першої групи і є прогнозуванням основних індикаторів, що визначають рівень економічної безпеки в бюджетній сфері.

Функція регулювання, суть якої полягає в її призначенні оперативно управляти процесом зміцнення системи безпеки і вчасно коректувати траекторію здійснення бюджетної політики. Ця функція тісно пов'язана з вищепереліченими, оскільки для ухвалення ефективних управлінських рішень необхідно максимально володіти оперативною інформацією, яка генерується в процесі реалізації інших функцій.

Контрольна функція є зворотним зв'язком і об'єктивним відзеркаленням процесу управління. Контроль проводиться за такими даними, як: а) бюджетні показники (обсяг доходів, витрат і т. ін.); б) показники системи економічної безпеки в бюджетній сфері (індикатори рівня економічної безпеки в бюджетній сфері). Дані зіставляються з двома групами показників: відносно до фактичних даних минулих періодів і відносно до прогнозних даних фактичного періоду. Контрольна функція дозволяє не тільки аналізувати досягнення запланованих параметрів, але і виявляти тенденції економічних і соціальних наслідків бюджетної політики. В зв'язку з актуальністю питань контролю за діяльністю органів виконавчої влади, ця функція привносить значний внесок до розвитку процесу становлення «аудиту ефективності» з погляду оптимізації бюджетного менеджменту і зміцнення безпеки бюджетної системи.

Інформаційна функція, яка реалізується в двох формах: у використанні інформації і її відтворенні. Основою інформаційної функції в значенні використання є пошук, систематизація і аналіз початкової інформації про соціально-економічний, політичний і інший стан держави у взаємозв'язку з бюджетною сферою. Інформаційна функція в продуктивному аспекті ба-

зується на обов'язковій генерації нових даних і знань, що є результатом реалізації функцій моніторингу і діагностики, прогнозування і планування тощо і виражена в планомірному викладі і узагальненні отриманої інформації (рис. 2).

Наявність великого і малого циклів в реалізації функцій управління дозволяє найефективніше управляти системою. Великий цикл включає базові функції стратегічного управління і складає період від одного року. Малий цикл обумовлює своєчасний контроль, регулювання і коректування процесу управління на основі оперативного і короткострокового інформаційно-порівняльного аналізу. Його тривалість складає менше року – місяць, квартал, півроку, дев'ять місяців.

Висновки

Отже, у статті було здійснено структурне дослідження системи забезпечення економічної безпеки в бюджетній сфері, проведений докладний аналіз внутрісистемних зв'язків, дана функціональна характеристика системи з погляду послідовності виконання функцій і за критерієм очікуваного результату. Запропонована схема функціональної структури системи управління економічною безпекою в бюджетній сфері за ознакою виконання послідовності дій не є принциповою. Функції можуть мати дещо інший порядок реалізації. Така специфічність обумовлена багатоаспектністю системи управління економічною безпекою в бюджетній сфері і складним характером внутрішньосистемних зв'язків.

Список використаних джерел

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): Монографія / О. Барановський. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.
2. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / Микола Єрмошенко. – К.: Київ. нац. торг.-ек. ун-т, 2001. – 309 с.
3. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. – К.: Вид. КВІЦ, 1999. – 462 с.